

تاثیر تعدیلگر قلب مالی بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و ارزش شرکت

دکترسید محمد میر محمدی شکتائی^۱، مطهره حق شناس^۲

تاریخ پذیرش ۱۴۰۳/۰۳/۲۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۰۴

چکیده

آنچه تحقیق حاضر در پی بررسی آن برآمده است تاثیر تعدیلگر قلب مالی بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و ارزش شرکت، در شرکتهای فعال در بورس تهران است. از این رو تحقیق حاضر را با توجه به کارکرد آن می توان تحقیقی کاربردی برشمرد. در عین حال از منظر نوع اجرا، تحقیقی همبستگی - توصیفی محسوب می شود. از منظری دیگر با توجه به نوع گردآوری و تدوین داده ها، این تحقیق، تحقیقی کتابخانه ای است. شرکتهای نمونه آماری ۱۲۰ شرکت فعال در بورس تهران هستند که اطلاعات آنها از طریق پایگاه کدال و نرم افزار ره آورد نوین برای یک دوره ۵ ساله منتهی به ۱۴۰۱ تدوین شده است. روش تحلیل رگرسیون خطی چندمتغیره در نرم افزار ایویوز نسخه نهم است. بر اساس نتایج حاصل شده مشخص شد که سطح افشای مسئولیت پذیری اجتماعی تأثیری مثبت و معناداری بر ارزش شرکت دارد. همچنین مشخص شد که قلب مالی، تاثیر تعدیلگر کاهشی بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و ارزش شرکت دارد.

کلمات کلیدی: مسئولیت پذیری اجتماعی، ارزش شرکت، قلب مالی

^۱ مدرس موسسه آموزش عالی روزبهان ساری smohamadmmohamadi@gmail.com
^۲ دانشجوی ارشد حسابداری موسسه آموزش عالی روزبهان ساری motahareh.haghshenas1992@gmail.com

۱- مقدمه

مسئولیت اجتماعی شرکت ها به ارتباطات مابین شرکت ها و جامعه مرتبط می گردد و به طور دقیق این مقوله به واکاوی تأثیرات فعالیت شرکت ها روی اشخاص و جامعه می پردازد. بعضی منتقدین، اذعان دارند که معنای مسئولیت اجتماعی دست مدیران اجرایی شرکتها را باز می گذارد تا تعهدات اجتماعی شرکتها را با عنایت به نظر و خواسته خویش تعیین نمایند. دسته ی دیگری از منتقدین، به رسوایی های مالی شرکت های معتبری نظیر انرونو وردکام اشاره و بیان می دارند که علیرغم توسعه جنبش مسئولیت پذیری شرکتی، این رسوایی ها ثابت می نماید که شرکت ها و مدیران آنان تنها به فکر سود خویش بوده و مسئولیت اجتماعی شرکتها تنها یک واژه ی زیبا است. جدا از مفهوم مسئولیت اجتماعی، بسیاری نیز در انگیزه ی شرکت ها در برنامه ها و فعالیت های مسئولیت پذیری اجتماعی آنان، تردید دارند. برخی دیگر، بر این باورند که انگیزه های شرکت ها از فعالیت های مسئولیت پذیری اجتماعی ممکن است سیاسی باشد و بدین طریق می خواهند با برخی از مقامات سیاسی و محلی لابی کنند تا امتیازاتی در راستای اهداف اقتصادی کسب نمایند. درواقع، شرکت ها می توانند از فعالیت های مسئولیت پذیری اجتماعی در تنظیم محیط سیاسی و پیشبرد اهداف سیاسی خود استفاده کنند یا حتی فعالیت های مسئولیت پذیری اجتماعی را ابزاری برای حفظ منافع سیاسی خاص خود در چانه زنی سیاسی، معاملات سیاسی و قراردادهای اقتصادی به کار گیرند. مسئولیت اجتماعی شرکت ها، حرکتی فراتر از حداقل الزامات قانونی است که به صورت داوطلبانه پذیرفته شده است، زیرا مؤسسات اقتصادی آن را از زمره ی منافع بلندمدت خود تلقی می کنند. بدین ترتیب، کارکرد درونی مسئولیت اجتماعی می تواند منجر به بهبود جایگاه شرکت شود و در نهایت باعث افزایش بازده و سودآوری و سرانجام بقای بلندمدت آنان گردد (حساس یگانه و برزگر، ۱۳۹۱).

شرکت ها برای انجام وظایف خود نسبت به تمام ذینفعان بایستی هزینه هایی را پردازند. مدیران برای ایجاد ذهنیت مناسب ذینفعان این هزینه ها را متحمل می شوند و معتقدند جلب رضایت جامعه باعث رغبت جامعه به شرکت شده و عملکرد آن را بهبود می بخشد (جعفرزاده و زینالی، ۱۳۹۳).

از دیدگاهی دیگر، مسئولیت اجتماعی شرکت بر اساس ابعادی که دارد می تواند بهره وری کارکنان را از طریق افزایش علاقه آنها و ایجاد حس مسئولیت در آن ها، افزایش دهد. به طوری

که کارکنان احساس ارزشمند بودن نمایند و کارهای محوله را به درستی انجام دهند که این باعث افزایش کارکرد مفید کارکنان خواهد شد. معمولاً دولت از شرکت‌هایی که به مسئولیت‌های خود نسبت به جامعه عمل میکنند، حمایت مالی و یا غیر مالی می‌نماید و تشویقاتی برای چنین شرکت‌هایی در نظر می‌گیرد. شرکت‌هایی که منافع جامعه را در نظر می‌گیرند، مورد حمایت مردم قرار می‌گیرند، حمایت‌های مردمی می‌تواند تصویر رقابتی شرکت را بهبود بخشد و عملکرد مالی را تحت تاثیر قرار می‌دهد. عملکرد مالی شرکت بر اساس سودی که شرکت به دست آورده سنجیده می‌شود. افزایش سود می‌تواند بر اساس اعتماد جامعه به شرکت حاصل شود. مردم و دولت از شرکتی که منافع آن‌ها را در نظر می‌گیرند، حمایت خواهند کرد و این باعث بهبود عملکرد مالی شرکت میشود و به تبع آن ارزش شرکت افزایش می‌یابد. ارزش شرکت در افزایش قیمت سهام دخیل است و رفاه سهامداران را حداکثر می‌کند (ویدیانان، ۲۰۱۹).

با این وجود، آنچه بدیهی است این است که در بررسی کیفیت تاثیرگذاری مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتها بر عملکرد و ارزش آنها، نمی‌توان از حضور و تاثیر عوامل مداخله گر به سادگی عبور کرد. یکی از این عوامل موثر، بروز تقلب مالی در شرکت است.

مدیران شرکتها به دلایل مختلف منجمله بروز بحران مالی، عدم سرمایه گذاری مناسب و رفتارهای منفعت طلبانه ممکن است مبادرت به تقلب مالی نمایند. در چنین شرایطی آنها برای سرپوش گذاشتن بر رفتارهای سودجویانه خود که می‌تواند ارزش آتی شرکت را با خطرات جدی مواجه سازد، نیاز دارند تا از ابزار مناسب برای سرپوش گذاشتن بر این سوء مدیریت استفاده کنند (امانی و دوانی، ۱۳۹۸). در چنین شرایطی ممکن است پرداختن به مسئولیت‌های اجتماعی، شیوه‌ای در راستای ایجاد سپر برای مدیران منفعت طلب باشد و نه فعالیتی مفید در راستای منافع اجتماعی مردم و سهامداران.

با این توضیحات، مسئله اساسی این مطالعه آن است که در وهله نخست مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت چه تاثیری بر ارزش شرکت داشته و همچنین تاثیر تقلب مالی بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و ارزش شرکت به چه شکل خواهد بود؟

۲- مبانی نظری تحقیق:

ارزش شرکت: در تعریف لغوی ارزش می‌توان گفت که هرآنچه که مفید، خواستنی و تحسن‌کردنی است، برای شخص یا گروه دارای ارزش است. در عین حال، ارزش یک قلم

دارایی، اعم از اینکه واقعی یا مالی باشد، بستگی به این دارد که تا چه حد بتواند خواسته ها و نیازهای اشخاص را برآورده سازد. ارزش یا مطلوبیت دارایی های یک شرکت در گرو توانایی آن در ایجاد جریان نقدی در یک دوره معین زمانی است. برای تعیین ارزش دارایی ها از مفاهیم متعددی استفاده می شود. این مفاهیم عبارتند از، ارزش دفتری، ارزش بازار، ارزش با فرض تداوم فعالیت، ارزش با فرض انحلال شرکت و ارزش ذاتی سهام یک شرکت (انصاری و کریمی، ۱۳۸۷).

سطح افشای مسئولیت اجتماعی شرکت: بون، در سال ۱۹۵۳ برای اولین بار مسئولیت اجتماعی شرکت را در کتابش با همین عنوان چنین تعریف کرد: «مسئولیت اجتماعی عبارت است از یک تعهد اجتماعی برای سازمان به پیروی از خط مشی ها، تصمیمات و عملیاتی که با توجه به ارزش ها و اهداف جامعه مطلوب باشد». در حالیکه صاحب نظران دیگر بیان می کنند که مسئولیت اجتماعی عبارت است از تلاش اجتماعی شرکت برای ارتقای کالاها و محصولات که به جامعه عرضه می کند، در حالیکه سود مالی چندانی برای شرکت ندارد (تارلر، ۲۰۰۹). بنابراین تعداد اقلام افشاء شده به کل اقلام قابل افشاء در گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکتها براساس داده های مندرج در گزارش های سالانه شرکتها، بیانگر درصد افشاء مسئولیت اجتماعی شرکتها یا امتیاز مسئولیت اجتماعی شرکتها برای تعیین سطح آن در هر شرکت است (برزگر و غواصی کناری، ۱۳۹۵).

تقلب در گزارشگری مالی: تقلب فعلی عمدی است که به ارائه نادرست بااهمیت در صورت های مالی مورد حسابرسی منجر می شود. تقلب در برگیرنده تمام ابزار گوناگونی است که ساخته انسان است و فرد با استفاده از آن مزیتی را نسبت به دیگری از طریق توصیه های دروغین یا کتمان حقیقت کسب می کند و شامل تمام رویدادهای ناگهانی، ترفندها، حيله گری ها یا مخفی کارها و دیگر راه های غیرمنصفانه برای فریب دیگری است (دوانی، ۱۳۹۷).

پیشینه تحقیق

تحقیقات خارجی

تارجو و همکاران (۲۰۲۳)، در تحقیقی به بررسی اثر تعدیلگر تقلب مالی بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و ارزش شرکت پرداختند. هدف از این تحقیق تعیین این مسئله است که آیا تقلب مالی می تواند تأثیر مستقیم مسئولیت اجتماعی شرکت را بر ارزش شرکت کاهش دهد یا خیر. شواهد مسئولیت اجتماعی نسل چهارم گزارش دهی جهانی، دینداری،

بشردوستی، نمایه افشای داوطلبانه محیطی و ISO 26000 هستند. نماینده ارزش شرکت، ارزش دفتری قیمت و حاشیه سود است. در عین حال، الگوی تقلب مالی مدل F-Score است. این محققان در مورد شرکت های معدنی فعال در بخش نفت و گاز اندونزی و مالزی تحقیق نمودند. این مطالعه از یک مدل اثر ثابت بر اساس آمار آزمون تشخیصی هاسمن استفاده می کند. این تحقیق شواهدی را نشان می دهد که تقلب مالی می تواند تأثیر مثبت مسئولیت اجتماعی را بر ارزش شرکت کاهش دهد.

تانگ و سینگ (۲۰۱۸)، در پژوهشی با عنوان مدیران توانا چگونه به مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتها نگاه می کنند بیان می دارند که بر اساس تقریباً ۲۰۰۰۰ مشاهده در طول ۱۷ سال، شواهد نشان دهنده تاثیر توانایی مدیران بر سرمایه گذاری در حوزه فعالیت های اجتماعی شرکتهاست. آنها در یافتند که مدیران با توانایی بالاتر به فعالیت های حوزه اجتماعی به شکل سرمایه گذاری های مطلوب نگاه می کنند.

لاروسا و همکاران (۲۰۱۷)، در پژوهشی با عنوان «تأثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت بر هزینه بدهی و دسترسی به تامین مالی از طریق بدهی در شرکتهای غیرمالی شرق اروپا»، با بررسی این شرکتها در خلال سالهای ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۲ به این نتیجه رسیدند که بین عملکرد اجتماعی شرکت ها و نرخ بهره یک رابطه منفی معنادار وجود دارد. همچنین ارتباط مثبتی بین عملکرد اجتماعی شرکت ها و رتبه بدهی یافته شده است. بنابراین، عملکرد اجتماعی شرکت نقش مثبتی در کاهش هزینه های بدهی دارد. علاوه بر این، شرکت هایی با مسئولیت پذیری اجتماعی بهتر، از نظر وام دهندگان شرکتهای مطلوب تری لحاظ می شوند است.

آلوس و همکاران (۲۰۱۷)، در پژوهشی با عنوان «بررسی تاثیر افشای اختیاری بر عدم تقارن اطلاعاتی و کیفیت نظام راهبری»، به بررسی رابطه میان افشای اختیاری با عدم تقارن اطلاعاتی و همچنین کیفیت نظام راهبری شرکتی به عنوان سازوکاری کنترلی پرداختند. آنها دریافتند که با افزایش افشای اختیاری، عدم تقارن اطلاعاتی کاهش و کیفیت نظام راهبری شرکتی افزایش می یابد.

آنگ و تومارکین (۲۰۱۷)، بر تاثیر افشای اطلاعات بر عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه سرمایه شرکتها مبنی بر ارائه فرمهای 10-k و s-k برای اعلام برنامه های شرکت در خصوص منابع تامین مالی داخلی و خارجی با استفاده از تکنیک پردازش زبان طبیعی دستوری تحقیق نمودند. بعد از طبقه بندی افشاهای مورد نظر به طور صحیح و شناسایی آنها بدون تفاسیر ذهنی و در اختیار

قرار دادن آنها جهت استفاده ذینفعان برون سازمانی به این نتیجه رسیدند که شرکتهایی که افشای بیشتری در گزارشهای مالی خود ارائه کرده‌اند، دارای عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه سرمایه کمتری بودند.

ساماها، دهاوی و حسینی (۲۰۱۶)، تأثیر مجموعه‌ی جامعی از ویژگی‌های راهبری شرکتی را بر وسعت افشای مسئولیت‌های اجتماعی در مصر ارزیابی کردند. یافته‌های آنها نشان داد، وسعت افشا به تناسب درصد مدیران غیر موظف در هیئت مدیره و اندازه‌ی شرکت افزایش یافت. نتایج پژوهش ساماها و همکارانش از مباحث نظری حمایت می‌کند؛ به این معنا که شرکت‌ها اطلاعات راهبری شرکتی را به منظور کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه‌های نمایندگی در اطلاعات حسابداری گزارش شده افشا می‌کنند.

لئوناردو و همکاران (۲۰۱۵)، تحقیقی در حوزه ارتباط میان مسئولیت اجتماعی شرکت و ریسک ذینفعان در تامین مالی پرداخته و دریافته‌اند که نوسان‌پذیری غیرسیستماتیک با مسئولیت اجتماعی شرکت درکل، همبستگی مثبت و با فاکتور ریسک خاص مسئولیت اجتماعی شرکت (ذینفعان) همبستگی منفی دارد. یافته‌های پژوهش با این دیدگاه سازگاری دارد که مسئولیت اجتماعی شرکت با کاهش رفاه ذینفعان موجب کاهش انعطاف‌پذیری در واکنش به تغییرات سازنده می‌شود و بدین ترتیب موجب تولید اثر ترکیبی از پیش‌بینی‌پذیری پایین‌تر سود و کاهش مخاطره تضاد با ذینفعان می‌گردد.

هازیوان و طاها (۲۰۱۳)، به بررسی رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و شاخص‌های حاکمیت شرکتی شامل اندازه هیئت مدیره، استقلال هیئت مدیره، کمیته‌حسابرسی، تمرکز مالکیت و مالکیت مدیریتی در شرکت‌های بورسی مالزی پرداخت. از میان معیارهای مختلف حاکمیت شرکتی، تنها یک متاثر یعنی کمیته‌حسابرسی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی رابطه مستقیم معنادار نشان داد.

سرواس و تامایو (۲۰۱۳)، به پژوهشی با عنوان تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر ارزش شرکت پرداختند. نتایج حاصل از تحقیق نشان می‌دهد که مسئولیت‌پذیری اجتماعی با ارزش شرکت، در شرکت‌هایی که میزان آگاهی مشتریان و یا آگاهی عموم مردم از طریق تبلیغاتی که شرکت انجام می‌دهد بیشتر باشد، رابطه مثبت وجود دارد و برای شرکت‌هایی که آگاهی مشتریان و یا عموم مردم پایین است این رابطه ضعیف و یا منفی می‌باشد. همچنین نتایج حاصل از

تحقیق نشان داد که تأثیر آگاهی بر رابطه مسئولیت‌پذیری اجتماعی و ارزش شرکت در مورد شرکت‌هایی که شهرت کمی در اجتماع دارند منفی است.

سایون و همکاران (۲۰۱۳)، این موضوع را بررسی کردند که آیا مالکیت مدیریتی اثری متفاوت روی مسئولیت اجتماعی شرکت دارد؟ این پژوهش ارتباط بین مالکیت مدیریت و ابعاد مختلف مسئولیت اجتماعی شرکت را در صنایع مهمان‌نوازی ایالات متحده آمریکا آزمون کرد. نتایج پژوهش حاکی از این است که مالکیت مدیریت یک ارتباط معنادار منفی با روابط کارمندی و یک ارتباط منفی ضعیف با ابعاد مختلف دارد، در حالی که اثر ناچیزی نیز روی ابعاد تولید داشتند.

یاتریدیس (۲۰۱۳)، رابطه بین کیفیت افشای زیست محیطی و راهبری شرکتی را بررسی کرد و به این نتیجه رسید که کیفیت بالای افشاهای زیست محیطی، نشان دهنده راهبری شرکتی مؤثر و کارا است و منجر به رویارویی با مشکلات کمتر در دستیابی به بازارهای سرمایه می‌شود.

تحقیقات داخلی

رضایی پینه نوعی و همکاران (۱۴۰۱)، در تحقیق خود رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت و تقلب مالی را بررسی کردند. هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و احتمال وقوع تقلب در صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. برای سنجش احتمال وقوع تقلب، با توجه به گزارش حسابرسی صورت‌های مالی شرکت از استاندارد حسابرسی شماره ۲۴۰ برای شناسایی علائم نشان دهنده احتمال وجود تحریف‌های ناشی از تقلب در صورت‌های مالی استفاده گردید. همچنین با توجه به مبانی نظری پژوهش سه متغیر اندازه شرکت، اهرم مالی و سودآوری به عنوان متغیر کنترلی مد نظر قرار گرفتند. نمونه آماری این پژوهش شامل ۱۲۹ شرکت پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران است که با بهره‌گیری از الگوی رگرسیون لجستیک فرضیه پژوهش مورد آزمون قرار گرفت. نتایج حاصل از پژوهش نشان دهنده آن است که بین مسئولیت اجتماعی با احتمال وقوع تقلب در صورت‌های مالی رابطه منفی معنادار وجود دارد.

شفیعی و همکاران (۱۳۹۶)، در مطالعه خود شواهدی ارائه کردند که نشان می‌داد که افشای مسئولیت اجتماعی بر چولگی مثبت بازده سهام تأثیر مثبت دارد؛ به عبارتی با افزایش مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های مطالعه شده، چولگی مثبت بازده سهام و قیمت سهام افزایش می‌یابد.

همچنین آنها نشان دادند تغییرات در میزان افشای مسئولیت اجتماعی و زیست محیطی بر ابعاد ارزیابی عملکرد مالی و نسبت سود عملیاتی به فروش تأثیر دارد. علاوه بر این، تغییرات مسئولیت پذیری اجتماعی بر نرخ بازده حقوق صاحبان سهام و نرخ بازده خالص ثروت بکار گرفته شده تأثیر معنی داری دارد.

جهانشاد و ترابی (۱۳۹۵)، در پژوهشی با عنوان « تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عدم تقارن اطلاعاتی شرکتهای»، بیان می کنند که در این مقاله تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عدم تقارن اطلاعاتی شرکت هادر ۱۱۷ شرکت از شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد بررسی قرار گرفته است. مهمترین هدف از این تحقیق، بررسی اثر مسئولیت اجتماعی بر عدم تقارن اطلاعاتی و کمک بهمدیران شرکتهای سهامی در تعیین راهبردها و عوامل تأثیرگذار بر عدم تقارن اطلاعاتی در راستای اجرای مسئولیت است. روش نمونهگیری از نوع حذف سیستماتیک است. در این تحقیق متغیر مستقل شامل مسئولیت اجتماعی، متغیر وابسته عدم تقارن اطلاعاتی و متغیر کنترلی شامل اهرم مالی و اندازه شرکت می باشد. نتایج این تحقیق نشان می دهد که بین مسئولیت اجتماعی و عدم تقارن اطلاعاتی ارتباط معنی داری وجود ندارد که بنظر می رسد این امر به دلیل عدم استقرار اصول نظام راهبری شرکتی است.

فخاری و همکاران (۱۳۹۵)، در تحقیق خویش به بررسی تأثیر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت بر کارایی سرمایه گذاری پرداختند. روش پژوهش آنها از نظر هدف کاربردی، از نوع پژوهش توصیفی- همبستگی و از نظر روش جمع آوری داده ها، پس رویدادی است. برای آزمون فرضیه های پژوهش از روش رگرسیون چندگانه استفاده شده است. متغیر مستقل در این پژوهش، افشای مسئولیت اجتماعی شرکت و متغیر وابسته کارایی سرمایه گذاری می باشد. یافته های پژوهش بیانگر آن است که افشای مسئولیت اجتماعی به بهبود کارایی سرمایه گذاری در شرکت ها خواهد انجامید. نتیجه حاصل، مورد حمایت تئوری ذینفعان نیز می باشد. به طور کلی یافته های پژوهش، نقش مهم و برجسته مسئولیت اجتماعی در شکل دادن به رفتار سرمایه گذاری و کارا بودن آن را نشان می دهد.

جوری و علیخانی (۱۳۹۳)، در پژوهش خود تحت عنوان « افشای مسئولیت های اجتماعی و راهبری شرکتی»، به بررسی رابطه بین سطح افشای اطلاعات زیست محیطی و اجتماعی با دو سازوکار راهبری شرکتی؛ یعنی سرمایه گذاران نهادی و مدیران غیر موظف در شرکتهای ایرانی می پردازد. برای اندازه گیری سطح افشای اطلاعات زیست محیطی و اجتماعی از روش

تحلیل محتوا استفاده شد. یافته‌ها بیانگر آن است که بین اندازه شرکت با سطح افشای اطلاعات زیست محیطی و اجتماعی رابطه معنی دار مثبتی وجود دارد، اما بین سطح افشای اطلاعات زیست محیطی و اجتماعی و سرمایه گذاران نهادی و مدیران غیر موظف رابطه معنی داری مشاهده نشد.

جعفر زاده و زینالی (۱۳۹۴)، در پژوهشی به بررسی تاثیر مسئولیت پذیری اجتماعی بر ارزش شرکت پرداختند. این پژوهش به بررسی تاثیر مسئولیت اجتماعی بر ارزش شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته است. از مجموع شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، ۱۳۸ شرکت از سال ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۱ به عنوان جامعه آماری، مورد بررسی قرار گرفتند. که برای سنجش مسئولیت اجتماعی شاخص های، محیط زیست، راهبری شرکت، ویژگی محصولات و مشارکت های اجتماعی در نظر گرفته شده است. برای ارزش شرکت از کیو تو بین و ارزش افزوده بازار استفاده شد. متغیر های کنترلی اندازه و اهرم می باشد. برای آزمون فرضیه ها از رگرسیون خطی چند متغیره استفاده شده است. این تحقیق توصیفی می باشد و از لحاظ هدف کاربردی است. نتایج این پژوهش نشان میدهد که مسئولیت اجتماعی شرکت ها نمی تواند تاثیری بر ارزش شرکت ها داشته باشد. این پژوهش به مدیران کمک خواهد کرد تا سیاست های مؤثری که برای افزایش ارزش شرکت لازم است، را توسعه دهند

پورزمانی و همکاران (۱۳۹۳)، ارتباط افشای داوطلبانه، سبک های شناختی تصمیم گیری و عدم تقارن اطلاعاتی را با رویکرد مدل پردازش عدسی برنزویک بررسی نمودند. نتایج نشان می دهد که سبک های با نیمکره غالب چپ مغز برای تصمیم گیری خود به طور میانگین اطلاعات بیشتری را پردازش می کنند و شواهدی ارائه گردید که نشان می دهد سبک تصمیم گیری رفتاری نسبت به سایر سبک ها کمترین حجم اطلاعات را برای تصمیم گیری نیاز دارد. همچنین نشان داده شد که با ارائه اطلاعات داوطلبانه کلیه سبک های گروه آزمایش عدم تقارن اطلاعاتی کمتری نسبت به گروه کنترل پیدا می کنند. این یافته، شواهد مستحکمی در حمایت از افشا داوطلبانه اطلاعات توسط شرکت ها برای کاهش سطح عدم تقارن اطلاعاتی بازار ارائه می دهد.

بهار مقدم و همکاران (۱۳۹۳) به بررسی رابطه مکانیزم های حاکمیت شرکتی بر مسئولیت اجتماعی شرکت ها در طی سالهای ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۹ پرداختند. متاثرهای حاکمیت شرکتی مورد بررسی در پژوهش ایشان تمرکز مالکان، مدیران غیر موظف و دوگانگی نقش مدیر عامل بودند.

نتایج پژوهش ایشان نشان می دهد که به جز دوگانگی نقش مدیر عامل سایر متغیرها رابطه مثبت معناداری با افشای مسئولیت اجتماعی دارند.

خواجهی و همکاران (۱۳۹۰)، در پژوهشی، به بررسی رابطه بین مدیریت سود و مسوولیت پذیری اجتماعی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج پژوهش آنان نشان می دهد که بین مسوولیت پذیری اجتماعی شرکت و مدیریت سود، رابطه منفی وجود دارد. همچنین عملکرد مالی شرکت با مدیریت سود رابطه مثبت و با مسوولیت پذیری اجتماعی شرکت، رابطه منفی و معکوس داشته، ولی مسوولیت پذیری اجتماعی شرکت در کنار مدیریت سود، باعث کاهش اثر معکوس مسوولیت پذیری اجتماعی شرکت بر عملکرد مالی، یعنی بهبود عملکرد مالی شرکت شده است. در نهایت، تعهدات سازمانی با مدیریت سود و عملکرد مالی شرکت رابطه منفی دارد.

۳- فرضیه تحقیق

فرضیه اول: سطح افشای مسئولیت پذیری اجتماعی تأثیر معناداری بر ارزش شرکت دارد.
فرضیه دوم: تقلب مالی اثر تعدیلگر معناداری بر رابطه بین سطح افشای مسئولیت پذیری اجتماعی و ارزش شرکت دارد.

۴- روش تحقیق

الف) از لحاظ هدف تحقیق: تحقیقی کاربردی است (منظور از تحقیق کاربردی، تحقیقی است که نظریه ها، قانون مندی ها، اصول و فنونی که در تحقیقات پایه تدوین می شوند را برای حل مسائل اجرایی و واقعی به کار می گیرد؛ به طور کلی انگیزه های اصلی از اجرای این نوع تحقیق، حقیقت جویی و دستیابی به اطلاعات و روابط جدید است که به دستیابی به درک عمیق تر پدیده ها کمک می نمایند).

ب) از لحاظ مکان تحقیق: تحقیقی کتابخانه ای است (در تحقیق توصیفی، آنچه هست توصیف و تفسیر شده و قانون توجه محقق شرایط یا روابط موجود، عقاید متداول، فرایندهای جاری، آثار مشهود و یا روندهای در حال گسترش می باشد، تمرکز اصلی در این نوع تحقیق در درجه اول به زمان حال است، هرچند رویدادها و آثار گذشته را نیز که به شرایط موجود مربوط می شوند مورد بررسی قرار می دهد).

ج) از لحاظ نوع تحقیق: از نوع نیمه تجربی و با استفاده از رویکرد پس رویدادی (از طریق اطلاعات گذشته) است. از روش پس رویدادی زمانی استفاده می شود که محقق پس از وقوع

رویدادها به بررسی موضوع می‌پردازد. افزون بر این، امکان دستکاری متغیرهای مستقل وجود ندارد (نمازی، ۱۳۷۹).

در مواردی که بررسی ارتباط بین یک متغیر وابسته با یک یا چند متغیر مستقل مدنظر باشد و هدف محقق این است که بر اساس این ارتباط و با استفاده از داده‌های تاریخی، پارامتر (پارامترهایی) برای متغیر (متغیرهای) مستقل بر آورد و با ارائه مدل اقدام به پیش بینی نماید، داده‌ها و متغیرهای موجود در یک مدل معمولاً در سه نوع سری زمانی^۳، مقطعی^۴ و ترکیبی^۵ هستند. باتوجه به نوع تحقیق، در این پژوهش از داده‌های ترکیبی استفاده شده است.

هدف تحقیق

اهداف این پژوهش عبارتند از:

- بررسی تاثیر سطح افشای مسئولیت پذیری اجتماعی بر ارزش شرکت
- بررسی تاثیر تقلب مالی بر رابطه بین سطح افشای مسئولیت پذیری اجتماعی و ارزش

شرکت

قلمرو موضوعی: حسابداری

قلمرو زمانی

دوره زمانی ساله (سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۱)

قلمرو مکانی

بورس اوراق بهادار تهران

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش تمامی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد که در بازه زمانی ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۱ مورد آزمون قرار می‌گیرند.

این جامعه به این علت انتخاب شده است که امکان دسترسی به داده‌های موجود در صورتهای مالی شرکتهای پذیرفته شده در بورس وجود دارد.

³.Time Series Data

⁴.Time Series Data

⁵.Cross section Data

در این پژوهش، نمونه از طریق روش حذف سیستماتیک از جامعه آماری، انتخاب خواهد شد. به این ترتیب که نمونه، متشکل از کلیه شرکت‌های موجود در جامعه آماری است که حائز معیارهای زیر باشند:

- ۱- دوره مالی آن‌ها به ۱۲/۲۹ هر سال ختم شود، تا بتوان داده‌ها را در کنار یکدیگر قرار داد.
- ۲- در طول دوره پژوهش تغییر در دوره مالی نداشته باشند، تا نتایج عملکرد مالی، قابل مقایسه باشند.
- ۳- جزء شرکت‌های فعال در حوزه فعالیت‌های مالی، از جمله شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بانک‌ها، بیمه‌ها و موسسات مالی نباشند. بدلیل اینکه این موسسات از لحاظ ماهیت فعالیت متفاوت بوده و درآمد اصلی آن‌ها حاصل از سرمایه‌گذاری بوده و وابسته به فعالیت سایر شرکت‌ها است، لذا ماهیتاً با سایر شرکت‌ها متفاوت می‌باشند، لذا از پژوهش حذف خواهند شد.
- ۴- داده‌های مورد نیاز جهت متغیرهای پژوهش در طول دوره زمانی ۱۳۹۷ الی ۱۴۰۱ موجود باشند، تا درحداکثر بتوان محاسبات را بدون نقص انجام داد.

روش‌ها و ابزار گردآوری اطلاعات:

جهت گردآوری اطلاعات در خصوص تبیین ادبیات پژوهش، از روش کتابخانه‌ای و مطالعات اسنادی استفاده گردیده و برای دستیابی به داده‌های مورد نظر برای پردازش فرضیه‌های پژوهش، از اطلاعات موجود در صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با مراجعه به سایت رسمی بورس اوراق بهادار تهران، استفاده شده است. ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش، بانک‌های اطلاعاتی، اطلاعات استخراج شده از بورس اوراق بهادار تهران، پایان‌نامه‌ها، مقالات داخلی و خارجی و منابع اینترنتی معتبر و نرم افزار ره‌آوردنویس می‌باشد.

۵-مدل و نحوه اندازه‌گیری متغیرها:

با الگوبرداری از تحقیق تارگو و همکاران (۲۰۲۳)، مدل کمی پژوهش به شرح ذیل است:
مدل فرضیه اول:

$$CSR_{it} + \sum Control_{it} + \epsilon_{it} \quad PVB_{it} = \beta_0 + \beta_1$$

مدل فرضیه اول:

$$GRI^* Frouad)_{it} + \sum Control_{it} \quad Frouad_{it} + \beta_3(CSR_{it} + \beta_2 PVB_{it} = \beta_0 + \beta_1 + \epsilon_{it}$$

۶- تجزیه و تحلیل آماری :

آمار توصیفی

این گزارش به استفاده کنندگان کمک می‌رساند تا تخمینی نسبت به دامنه نوسان مولفه‌ها به عنوان یک چشم انداز کلی دست پیدا کنند. انحراف معیار هم به تشخیص این مسئله که نوسان داده‌ها در حول و حوش میانگین چگونه می‌باشد می‌پردازد.

جدول ۴-۱: شاخص‌های توصیفگر متغیرهای تحقیق

متغیر	نوع	حداکثر	حداقل	میانگین	میانه	انحراف معیار
افشای مسئولیت پذیری اجتماعی	مستقل	۰/۸۲	۰/۴۱	۰/۶۰	۰/۵۲	۰/۲۳
ارزش شرکت	وابسته	۰/۶۰	-۰/۴۱	۰/۱۶	۰/۱۱	۰/۴۸
تقلب در گزارشگری مالی	تعدیلگر	۱	۰	۰/۳۳	۰	۰/۱۴
اندازه شرکت	کنترلی	۸/۳۰	۴/۲۶	۶/۳۲	۶/۰۱	۰/۹۶
ارزش بازار به دفتری سهام	کنترلی	۸/۰۹	۱/۲۶	۴/۳۱	۴/۰۲	۱/۸۷
زیان	کنترلی	۱	۰	۰/۳۸	۰	۰/۱۹
اهرم مالی	کنترلی	۰/۶۶	۰/۱۱	۰/۴۳	۰/۴۰	۰/۲۱

آمار استنباطی

بررسی وضعیت مانایی

دومین مرحله قبل از انجام برازش و به جهت بررسی مطلوب بودن مانایی دیتاها، بهره گرفتن از معیارهایی برای سنجش مانا بودن داده‌ها در طول زمان می‌باشد. معیار لوین، لین، چو شاخصی است که در این مطالعه از آن بهره گرفته می‌شود. بر اساس قاعده در وضعیت تایید فرض یک این آزمون، داده‌ها از پایایی مطلوبی برخوردار بوده که این موضوع در مورد همگی متغیرها به دست آمده‌اند.

جدول ۴-۲: بررسی وضعیت مانایی متغیرهای مطالعه

متغیر	آماره آزمون	سطح معناداری آماره آزمون
افشای مسئولیت پذیری اجتماعی	-۴۲/۵۰	۰/۰۰۰
ارزش شرکت	-۲۸/۵۲	۰/۰۰۰

تقلب در گزارشگری مالی	-۳۳/۰۲	۰/۰۰۰
اندازه شرکت	-۴۶/۱۱	۰/۰۰۰
ارزش بازار به دفتری سهام	-۴۰/۱۰	۰/۰۰۰
زیان	-۳۷/۹۶	۰/۰۰۰
اهرم مالی	-۵۵/۰۵	۰/۰۰۰

برآورد رگرسیونی مدل اول

در گام اول بررسی فرضیه اول تحقیق، با توجه به تابلویی بودن داده‌ها، لازم است تا با انجام آزمون لیمر نسبت به تعیین یکی از روش‌های اثرات مشترک یا تصادفی اقدام نمود. فرضیه‌های این آزمون به قرار ذیل است:

$$\left\{ \begin{array}{l} H_0 = \text{روش اثرات مشترک (داده های ترکیبی)} \\ H_1 = \text{روش اثرات تصادفی (داده های پانلی)} \end{array} \right.$$

نتیجه حاصل از این آزمون در جدول ذیل قابل رویت است:

جدول ۴-۳: نتایج آزمون لیمر مدل اول

آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه آمون
۳/۶۶	۰/۰۰۰	رد فرض صفر

با توجه به رد فرض صفر، جهت تعیین یکی از دو روش اثرات ثابت تصادفی و اثرات ثابت، نیاز به انجام آزمون هاسمن است. فرضیه‌های این آزمون به قرار ذیل است:

$$\left\{ \begin{array}{l} H_0 = \text{روش اثرات ثابت تصادفی} \\ H_1 = \text{روش اثرات ثابت} \end{array} \right.$$

که نتیجه در جدول ۴-۴ آمده است:

جدول ۴-۴: نتایج آزمون هاسمن مدل اول

آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه آمون
۱۲/۱۷	۰/۰۰۰	رد فرض صفر

بنابراین همانگونه که دیده می شود، با توجه به رد فرض صفر آزمون هاسمن، روش اثرات ثابت به عنوان بهترین روش تخمین مدل برگزیده می شود. در ادامه و به منظور سنجش وجود یا عدم وجود ناهمسانی واریانس از آزمون LM-ARCH استفاده شده است که نتایج آن در جدول ذیل دیده می شود:

جدول ۴-۵: نتایج آزمون ناهمسانی واریانس مدل اول

آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه آزمون
۰/۲۵	۰/۶۲۸۳	تایید فرض صفر

با توجه به تایید فرض صفر مبنی بر همسانی واریانس، روش تخمین OLS به عنوان روش تخمین مناسب مدل انتخاب می شود. که جواب نتایج در جدول ۴-۶ قابل رویت است.

جدول ۴-۶: نتایج رگرسیون مدل اول

متغیرها	ضریب	آماره تی (سطح معناداری)	نوع رابطه
عرض از مبدا	۰/۰۴	۱/۲۵ (۰/۱۰۲۸)	فاقد معناداری
سطح ایشای مسئولیت اجتماعی	۰/۱۹	۴/۳۶ (۰/۰۰۲۹)	مثبت و معنادار
اندازه شرکت	۰/۰۳	۱/۰۳ (۰/۲۰۰۳)	فاقد معناداری
ارزش بازار به دفتری سهام	۰/۲۹	۳/۴۲ (۰/۰۰۶۸)	مثبت و معنادار
زیان	-۰/۲۳	-۵/۰۱ (۰/۰۰۰)	منفی و معنادار
اهرم مالی	-۰/۱۲	-۲/۹۵ (۰/۰۰۹۹)	منفی و معنادار
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۵۱		
آزمون فیشر	۱۳/۵۰		
سطح معناداری آزمون	۰/۰۰۰		
دوربین واتسون	۲/۰۲		

عدد آماره F و احتمال آن که به ترتیب ۱۳/۵۰ و ۰/۰۰۰ می باشند، بیانگر کفایت کلی مدل است. قرار گرفتن عدد مربوط به آزمون دوربین - واتسون در محدوده ۱/۵ تا ۲/۵ نیز بیانگر عدم وجود خودهمبستگی پیاپی در مدل است. با رجوع به معیار VIF نیز وجود همخطی بین متغیرهای مستقل نیز رد می شود.

همچنین، با توجه به سطح معناداری و ضریب متغیر افشای مسئولیت پذیری اجتماعی (۰/۰۰۲۹ و ۰/۱۹)، وجود تاثیر مثبت و معنادار سطح افشای مسئولیت پذیری اجتماعی بر ارزش شرکت در سطح اطمینان ۹۹٪ تایید می شود.

برآورد رگرسیونی مدل دوم

این بخش از پژوهش به بررسی اثر تعدیلگر احتمالی متغیر تقلب بر رابطه بین سطح افشای مسئولیت پذیری اجتماعی و ارزش شرکت دارد. در این مورد نیز همانند مدل قبل، نیاز به انجام آزمونهای لازم (لیمر، هاسمن و آرچ) در این مدل نیز وجود دارد.

جدول ۴-۷: نتایج آزمونهای لیمر، هاسمن و آرچ مدل دوم

نتایج آزمون لیمر		
آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه آزمون
۳/۸۰	۰/۰۰۰	رد فرض صفر
نتایج آزمون هاسمن		
آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه آزمون
۱۳/۰۶	۰/۰۰۰	رد فرض صفر
نتایج آزمون ناهمسانی واریانس		
آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه آزمون
۰/۳۳	۰/۵۶۵۷	تایید فرض صفر

با توجه به تایید شرایط مقتضی، روش تخمین OLS، به عنوان روش تخمین مناسب مدل انتخاب می شود. که جواب نتایج در جدول ۴-۸ قابل مشاهده است.

عدد آماره F و احتمال آن که به ترتیب ۱۴/۳۸ و ۰/۰۰۰ می باشند، بیانگر کفایت کلی مدل است. قرار گرفتن عدد مربوط به آزمون دوربین - واتسون در محدوده ۱/۵ تا ۲/۵ نیز بیانگر عدم وجود خودهمبستگی پیاپی در مدل است. با رجوع به معیار VIF نیز وجود همخطی بین متغیرهای مستقل نیز رد می شود.

همانگونه که دیده می شود، متغیر شاخص تعدیلگر مسئولیت اجتماعی ضریب تقلب مالی (با ضریب ۰/۲۶- و سطح معناداری ۰/۰۰۸۷)، منفی و معنادار است. این نتیجه نشان از آن دارد که تقلب مالی دارای اثر تعدیلگر کاهشی بر رابطه مثبت بین مسئولیت پذیری اجتماعی و ارزش شرکت است.

جدول ۴-۸: نتایج رگرسیون مدل

متغیرها	ضریب	آماره تی (سطح معناداری)	نوع رابطه
عرض از مبدا	۰/۰۳	۱/۱۹ (۰/۱۵۲۹)	فاقد معناداری
سطح افشای مسئولیت اجتماعی	۰/۱۶	۴/۱۱ (۰/۰۰۳۸)	مثبت و معنادار
تقلب مالی	-۰/۴۶	-۳/۷۷ (۰/۰۰۴۹)	فاقد معناداری
تقلب مالی ضربدر سطح افشای مسئولیت اجتماعی	-۰/۲۶	۳/۰۶ (۰/۰۰۸۷)	فاقد معناداری
اندازه	۰/۰۲	۱/۶۰ (۰/۱۹۸۸)	فاقد معناداری
اندازه شرکت	۰/۰۴	۱/۰۲ (۰/۲۰۱۹)	فاقد معناداری
ارزش بازار به دفتری سهام	۰/۲۳	۳/۵۰ (۰/۰۰۶۰)	مثبت و معنادار
زیان	-۰/۳۱	-۵/۰۶ (۰/۰۰۰)	منفی و معنادار
اهرم مالی	-۰/۱۳	-۲/۹۸ (۰/۰۰۹۱)	منفی و معنادار
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۵۹		
آزمون فیشر	۱۴/۳۸		
سطح معناداری آزمون	۰/۰۰۰		
دوربین واتسون	۱/۹۸		

۷- خلاصه نتایج فرضیه های تحقیق:

این مطالعه به بررسی تجربی تاثیر سطح افشای مسئولیت پذیری اجتماعی بر ارزش شرکت با توجه به نقش تقلب مالی پرداخته است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه شرکتهای فعال در بازار بورس اوراق بهادار تهران تشکیل می دهند که برای اخذ نمونه آماری از روش غربالگری

استفاده شده است. بر این اساس تعداد ۱۲۰ شرکت به عنوان نمونه آماری برگزیده شدند و اطلاعات آنها در خلال سالهای ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۱ استخراج گردید. برای بررسی روابط با توجه به کمی بودن متغیر وابسته از رگرسیون چندمتغیره خطی استفاده شد که با استفاده از آزمون های آرچ، فیشر، وی آی اف و دوربین واتسون، نسبت به کیفیت برازش صورت گرفته اطمینان حاصل شد. در نهایت پس از تایید مناسب بودن برازش صورت گرفته، با استفاده از نتایج آزمون تی نسبت به تفسیر فرضیه های تحقیق اقدام شد. نتیجه بررسی روابط و فرضیه ها در جدول ۱-۵ گزارش شده است.

جدول ۱-۵- خلاصه نتایج بررسی فرضیه های تحقیق

نتیجه	فرضیات تحقیق
تایید فرضیه	فرضیه اول: سطح افشای مسئولیت پذیری اجتماعی تاثیر معناداری بر ارزش شرکت دارد.
تایید فرضیه	فرضیه دوم: تقلب مالی اثر تعدیلگر معناداری بر رابطه بین سطح افشای مسئولیت پذیری اجتماعی و ارزش شرکت دارد.

منابع

- آزادی کیهان، مشکی مهدی و مجتبی سمیع پور (۱۳۹۴)، نقش استقلال و تخصص مالی کمیته حسابرسی بر افشای اطلاعات مالی. اولین کنفرانس بین المللی مدیریت و حسابداری با رویکرد ارزش، قابل دریافت از: http://www.civilica.com/Paper-MAVC01-MAVC01_162.html
- آذر، عادل. منصور مومنی. (۱۳۸۹). «آمار و کاربرد آن در مدیریت»، جلد اول، چاپ چهاردهم، انتشارات سمت، تهران.
- احمدی، آمنه (۱۴۰۰)، بررسی تاثیر حضور مدیران زن غیرموظف در ترکیب هیئت مدیره بر کنترل آشفتگی مالی در شرکتهای بورسی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بصیر قزوین
- اسکات، ویلیام. (۱۳۸۸). تئوری حسابداری مالی، علی پارسائیان، جلد اول، تهران، ترمه
- اعطایی زاده، رضا؛ فرزاد نعمتی و زهرا دانشور عالی، ۱۳۹۳، نقش کمیته حسابرسی در کیفیت گزارشگری مالی، کنفرانس بین المللی مدیریت در قرن ۲۱، تهران، موسسه مدیران ایده پرداز پایتخت ویرا، https://www.civilica.com/Paper-ICMNG01-ICMNG01_005.html
- امانی، علی و غلامحسین، دوانی. (۱۳۹۸). فساد، تقلب و پولشویی و وظیفه حسابرسان، فصلنامه حسابدار رسمی، ۱۲: ۵۶-۷۱

- بصیری، سهیلا و صادقی عمروآبادی، بهروز، (۱۳۹۶)، بررسی تاثیر حضور مدیران زن بر خوردار از سواد مالی بر مدیریت سود شرکت های بورس اوراق بهادار تهران (۱۳۸۷ تا ۱۳۹۴)، سومین کنفرانس بین المللی مدیریت، حسابداری و اقتصاد دانش بنیان با تاکید بر اقتصاد مقاومتی، تهران،
- بیابانی، سروش و گرکز، منصور (۱۳۹۴)، بررسی رابطه بین حضور مدیران زن در هیئت مدیره با عملکرد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، شماره ۱۲، صص ۶۳-۷۴
- برزگر عباسپور، کسری، مفیدآبادی، حسین و ابراهیمی، مرضیه. (۱۴۰۲). تاثیر ویژگی های حسابرس و ساختار هیئت مدیره بر احتمال وقوع تقلب در صورتهای مالی شرکتهای تجاری، قضاوت و تصمیم گیری در حسابداری و حسابرسی، ۷: ۱۱۵-۱۴۵
- پانتر (۱۳۹۱). مدیریت ریسک و تامین مالی، ترجمه: هادی اصل سرای و محمئ حسن، تهران: پژوهشکده بیمه.
- پور زمانی، زهرا، کریمی، علی (۱۳۸۹)، تاثیر مدیریت موثر ریسک بر سطح عملکرد شرکت ها، مجله مطالعات مالی، شماره ششم، صص ۱۸ - ۱
- تختائی، نصرالله، محمد تمیمی و زهرا موسوی (۱۳۹۰)، نقش کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی، حسابداری رسمی، شماره ۱۵، صص ۴۵-۵۶.
- ثقفی، علی و عرب مازار یزدی، مصطفی. (۱۳۹۰). " کیفیت گزارشگری مالی و ناکارایی سرمایه گذاری "، مجله پژوهش های حسابداری مالی، سال دوم، شماره چهارم، صص ۲۰-۱
- جعفرزاده، محمد و زینالی، مهدی (۱۳۹۴)، بررسی تاثیر مسئولیت اجتماعی بر ارزش شرکت، دومین کنفرانس ملی پویایی مدیریت، توسعه اقتصادی و مدیریت مالی، شیراز
- جونز، چارلز پی. (۱۳۹۱). مدیریت سرمایه گذاری، رضا تهرانی و عسگر نوربخش، تهران، انتشارات نگاه دانش
- حافظ نیا، محمد رضا و سرمد، غلامعلی. (۱۳۸۱). «مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی»، تهران، انتشارات سمت.
- حساس یگانه، یحیی و برزگر، قرت الله (۱۳۹۱)، مسئولیت اجتماعی شرکت ها سیر تکامل مفاهیم و تعاریف، حسابداری رسمی، شماره ۲۹، صص ۳۱-۲۲
- خانی، عبدالله و افشاری، حمیده (۱۳۹۲)، نابهنجاری تأمین مالی و نابهنجاری سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار تهران، مطالعات مالی، دوره ۱۴، شماره ۲، صص ۴۶-۳۱

خواجهوی، شکراله و علیزاده طلائی، وحید (۱۳۹۳)، بررسی اثرات سطح افشای داوطلبانه بر عدم تقارن اطلاعاتی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مطالعات تجربی حسابداری- مالی، شماره ۴۲، صص ۸۹-۱۱۵

دارابی، رویا و اجتهادی سحر (۱۳۹۴)، بررسی رابطه بین تخصص کمیته حسابرسی در صنعت و کیفیت گزارشگری مالی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مجله حسابرسی: نظریه و عمل، سال دوم، شماره ۳، صص ۷۳-۹۰

راس، استفان. (۱۳۹۱). مدیریت مالی نوین، علی جهانخانی و مجتبی شوری، جلد اول، تهران، انتشارات سمت

رجبی، روح الله (۱۳۸۳)، عوامل موثر بر قدرت حرفه ای حسابرسی مستقل، پایان نامه دکتری، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده مدیریت و حسابداری.

رحیمیان، ناصر؛ توکل نیا، امیر و تیرگری، محمد (۱۳۹۶)، بررسی ارتباط انحنایی ساختار سرمایه با عملکرد و ارزش شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، شماره ۱۹، صص ۶۷-۷۹.

ریاحی بلکویی، احمد. (۱۳۹۱)، تئوریهای حسابداری، علی پارسائیان، تهران، ترمه
رویایی رضاعلی و محمد ابراهیمی (۱۳۹۴)، تأثیر ویژگیهای کمیته حسابرسی را بر سطح افشای داوطلبانه اخلاق، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی، سال هفتم، شماره ۲۵، صص ۷۱-۸۸
زارعی، علیرضا، قاسمی، معصومه (۱۳۹۵)، اثر ویژگی های حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی، مجله بررسی های حسابداری، دوره ۲، شماره ۱۲، صص ۶۴-۴۳

سازمان بورس و اوراق بهادار (۱۳۹۱)، منشور کمیته حسابرسی، قابل دریافت از www.seo.ir

: سجادی، سید حسین؛ حاجی زاده، سعید و نیک کار، جواد. (۱۳۹۱). "تأثیر هزینه های نمایندگی و کیفیت گزارشگری مالی بر ریسک سرمایه گذاری در شرکت های بورسی"، مجله بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۹، شماره ۳، صص ۲۱-۴۲

سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس و حجازی، الهه. (۱۳۹۰). «روش های تحقیق در علوم رفتاری»، چاپ بیست و یکم، انتشارات آگه، تهران.

سوری، علی. (۱۳۸۹). اقتصاد سنجی، چاپ اول، نشر فرهنگ شناسی، تهران.

شباهنگ، رضا. (۱۳۸۴). مدیریت مالی، مرکز مطالعات تخصصی حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی. چاپ هشتم، جلد اول و دوم.

- طالب نیا، قدرت اله، حمید رضا وکیلی فرد، و منصوره شهبوساری (۱۳۸۹)، بررسی تاثیر وجود کمیته حسابرسی و جذب اعتماد سرمایه گذاران جهت سرمایه گذاری در شرکت های پذیرفته شده در بورس تهران، حسابداری مدیریت، سال سوم شماره ۴، صص ۴۸-۳۵.
- علوی طبری، حسین و راضیه عصابخش (۱۳۸۹)، نقش کمیته حسابرسی و بررسی موانع ایجاد و به کارگیری آن در ایران، پیشرفت های حسابداری، دوره دوم، شماره ۱، صص ۱۷۷-۱۵۵.
- فروتن، امید، خلیلی محسن (۱۳۹۴)، ارتباط بین حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت بر اساس رگرسیون فازی، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، شماره ۲۵، صص ۱۳۹-۱۲۱.
- قالیباف اصل، حسن، رضایی، فاطمه (۱۳۸۷)، بررسی ترکیب هیئت مدیره بر عملکرد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مطالعات مالی، شماره ۲۳، صص ۳۳-۲۱.
- کاظمی، مهدی؛ ایمانی برنذیق، محمد و عبدی، مصطفی. (۱۳۹۹)، بررسی تاثیر تنوع جنسیتی هیئت مدیره و کمیته حسابرسی بر کیفیت سود، نشریه دانش حسابداری، شماره ۳۶، صص ۴۰-۵۷.
- کوکبی، صدیقه و کردلویی، حمیدرضا (۱۳۹۴)، تاثیر کارایی عملکرد حسابرسی داخلی و کمیته حسابرسی بر تجدید ارائه صورت های مالی، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، شماره ۱۶، صص ۳۴-۲۷.
- ماهنامه تدبیر، علمی آموزشی در زمینه مدیریت (۱۳۸۵)، مدیریت ریسک، رویکردی نوین برای ارتقای اثر بخشی سازمان ها، سال هفدهم، شماره ۱۶۹، صص ۴۳-۳۰.
- موسوی شیری، محمود؛ توکل نیا، اسماعیل؛ شاکری، ماهرخ (۱۳۹۲)، مشارکت حسابرسان داخلی در مدیریت ریسک بنگاه، فصلنامه علمی پژوهش دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال دوم شماره هفتم.
- محمودآبادی، حمید و زمانی، زینب (۱۳۹۵)، بررسی رابطه بین ریسک پذیری شرکت و عملکرد مالی با تاکید بر سازوکارهای راهبری شرکتی، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات تجربی حسابداری مالی، شماره ۴۹، صص ۱۷۰-۱۴۱.
- مهدوی و ابراهیمی (۱۳۸۹)، تغییر حسابرس: چراغ قرمز یا سبز، مجله حسابرس، شماره ۴۹، صص ۳۲-۲۶.
- واعظ، سید علی و مقدم، سیروس، ۱۳۹۰، بررسی عملکرد شرکت و حاکمیت شرکتی از طریق ساختار مالکیت، فصلنامه حسابداری مالی، ش ۷، صص ۱۳۵-۱۱۴.
- نوروش، ایرج و دیانتی دیلمی، زهرا. (۱۳۸۴). مدیریت مالی، جلد اول، انتشارات دانشگاه تهران.
- وکیلی فرد، حمیدرضا و وکیلی فرد، مسعود. (۱۳۹۱). مدیریت مالی (جلد اول). انتشارات جنگل.

- وکیلی فرد (۱۳۹۰)، تأثیر حاکمیت شرکتی بر عملکرد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، شماره ۸، صص ۱۳۹-۱۱۹
- هندریکسن، الدون اس. (۱۳۸۵). تئوری های حسابداری، علی پارسائیان، جلد اول، تهران، ترمه
- Abernathy, J.L., Herrmann, D., Kang, T., Krishnan, G.V., 2013. Audit committee financial expertise and properties of analyst earnings forecasts. *Adv. Acc.* 29 (1), 1-11. <http://dx.doi.org/10.1016/j.adiac.2012.12.001>.
- Adams, R.B., Ferreira, D., 2010. Women in the boardroom and their impact on governance and performance. *J financ econ* 94 (2), 291-309.
- Adhikari, B.K., Agrawal, A., Malm, J., 2019. Do women managers keep firms out of trouble? Evidence from corporate litigation and policies. *J. Account. Econ.*, Forthcoming. 67 (1), 202-225.
- Aksu, M., Espahbodi, H., 2016. The impact of IFRS adoption and corporate governance principles on transparency and disclosure: the case of bursa istanbul. *Emerg. Mark. Finance Trade* 52 (4), 1013-1028.
- Ashbaugh, H., Daniel, W. C., & Ryan, L. (2006). The effect of corporate governance on firms' credit ratings. *Journal of Accounting and Economics*, 42(1e2), 203e243.
- Badolato, P.G., Donelson, D.C., Ege, M., 2014. Audit committee financial expertise and earnings management: the role of status. *J. Acc. Econ.* 58 (2-3), 208-230.
- Bajra, U., Cadez, S., 2017. The impact of corporate governance quality on earnings management: evidence from European companies cross-listed in the USA. *Aust. Acc. Rev*
- Bajra, U., Cadez, S., 2018. Audit committees and financial reporting quality, *Economic Systems*. <https://doi.org/10.1016/j.ecosys.2017.03.002>
- Bajra, U., Cadez, S., 2017. The impact of corporate governance quality on earnings management: evidence from European companies cross-listed in the USA. *Aust. Acc. Rev.* <http://dx.doi.org/10.1111/auar.12176>. (forthcoming issues).
- Bantleon, U., Bassen, A., D'Arcy, A., Hucke, A., Kohler, A.G., Pedell, B., 2011. Implementation of Article 41 of the 8th EU Directive in the EU member states - impact on internal governance mechanisms. *Int. J. Corporate Gov.* 2 (2), 140.
- Bharath, T., J. Sunder, and S. Sunder. 2008. Accounting quality and debt contracting. *The accounting review* 83 : 1-28.
- Biddle, G., G. Hilary, and R. Verdi. 2019. How does financial reporting quality relate to investment efficiency? *Journal of Accounting and Economics* 48, 112-131.
- Beu, D.S., Buckley, M.R., Harvey, M.G., 2003. Ethical decision-making: a multidimensional construct. *Bus. Ethics: Eur. Rev.* 12 (1), 88-107.
- Brazel, J., Schmidt, J. (2018). Do auditors and audit committees lower fraud risk by constraining inconsistencies between financial and nonfinancial measures, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 38(1), 103-122.
- Brazel, J., Jones, K., Prawitt, D. (2014). Auditors' reactions to inconsistencies between financial and nonfinancial measures: the interactive effects of fraud risk assessment and a decision prompt. *Behavioral Research in Accounting*, 26(1), 131-156.
- Chen, G., Firth, M., Gao, D.N., Rui, O.M., 2006. Ownership structure, corporate governance, and fraud: Evidence from China. *J. Corp. Finance* 12 (3), 424-448.
- Callen, J.L., and Fang, X. (2013). "Institutional Investor Stability and Crash Risk: Monitoring or Expropriation?" *Journal of Banking & Finance*, 37(8), 3047-3063
- Cheung, P. & Wilson, M., 2020. The relation between corporate social responsibility disclosure and financial performance: evidence from the commercial banking industry.
- Cohen J, Holder-Webb L, Nath L, Wood D (2012) Corporate reporting of nonfinancial leading indicators of economic performance and sustainability. *Acc Horiz* 26(1):65-90
- Carcello, Joseph V., Hollingsworth, Carl W., Klein, April, Neal, Terry L., 2006. Audit Committee Financial Expertise, Competing Corporate Governance Mechanisms,

- Cardilalls, H.B., Lee, E., Walker, M., Zeng, C., 2014. Incentives or standards: what determines accounting quality changes around IFRS doption? *Eur. Acc. Rev.* 24(1), 31–61.
- Chen, F., O. Hope, Q. Li, and X. Wang. 2011. financial reporting quality and investment efficiency of private firms in emerging markets. *The accounting review* 86, 1255-1288.
- Cadez, S., Guilding, C., 2008. An exploratory investigation of an integrated contingency model of strategic management accounting. *Acc. Organ. Soc.* 33 (7–8), 836–863
- Carcello, Joseph V., Hollingsworth, Carl W., Klein, April, Neal, Terry L., 2006. Audit Committee Financial Expertise, Competing Corporate Governance Mechanisms, and Earnings Management. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=887512>
- Črnigoj, M., Verbič, M., 2014. Financial constraints and corporate investments during the current financial and economic crisis: the credit crunch and investment decisions of Slovenian firms. *Econ. Syst.* 38 (4), 502–517.
- Dechow, P., Ge, W., Larson, C., Sloan, R. (2011). Predicting material accounting misstatements. *Contemporary Accounting Research*, 28(1), 17-82.
- Dechow, P.M., Kothari, S.P., Watts, L.R., 1998. The relation between earnings and cash flows. *J. Acc. Econ.* 25 (2), 133–168
- DeGeorge, F., Patel, J., Zeckhauser, R., 1999. Earnings management to exceed thresholds. *J. Bus.* 72 (1), 1–33.
- Dezort, F.T., Hermanson, D.R., Archambeault, D.S., Reed, S. a., 2002. Audit committee effectiveness: a synthesis of the empirical audit committee literature. *J. Acc. Lit.* 21, 38–75.
- Dhaliwal, D., Naiker, V., Navissi, F., 2010. The association between accruals quality and the characteristics of accounting experts and mix of expertise on audit committees. *Contemp. Acc. Res.* 27 (3), 787–827.
- Daniel, N. D., D. J. Denis, and L. Naveen. 2002. Sources of financial flexibility : Evidence from cash flow shortfalls . working paper . purdue university .
- Dechow, p., and I. Dichev . 2002 . The quality of accruals and earnings : The role of accrual estimation errors . *The accounting review* 77, 35-59 .
- Francis, B., Hasan, I., Park, J.C., Wu, Q., 2015. Gender differences in financial reporting decision making. *Contemp. Account. Res.* 32 (3), 1285–1318.
- Ferrero J, Lazaro R, Sanchez I, Beatriz C (2017) Corporate social responsibility disclosure and information asymmetry: the role of family ownership. *Rev Manag Sci* 45(2):68–100
- Francis, J., R. Lafond, P. Olsson, and K. Schipper. 2004. Cost of equity and earning attributes. *The accounting review* 79, 967-1010.
- Hall, B., and J. Learner. 2010. The financing of research and development and innovation . *Handbook of the economics of innovation*, 610-638.
- Hayes, R.M., 2014. Discussion of Audit committee financial expertise and earnings management: the role of status by Badolato, Donelson, and Ege (2014). *J. Acc. Econ.* 58 (2–3), 231–239
- Hooper, V., Sim, A.B., Uppal, A., 2009. Governance and stock market performance. *Econ. Syst.* 33 (2), 93–116.
- Jeanjean, T., Stolowy, H., 2008. Do accounting standards matter? An exploratory analysis of earnings management before and after IFRS adoption. *J. Acc. Public Policy* 27 (6), 480–494
- Jensen, M. 1986. The agency cost of free cash flow, corporate finance, and takeovers. *American economic review* 76, 323-329.
- Jensen, M., and W. Meckling. 1976. Theory of the firm : Managerial behavior, agency costs and ownership structure . *Journal of financial economics* 3, 305-360 .
- Kothari, S.P., S. Shu, and P. Wysocki. 2009. Do managers withhold bad news ? *Journal of accounting research* 47, 241-276 .

- Kuang, Y.F., Lee, G., 2017. Corporate fraud and external social connectedness of independent directors. *J. Corp. Finance* 45, 401–427.
- Lennox, C., Pittman, J.A., 2010. Big five audits and accounting fraud. *Contemp. Account. Res.* 27 (1), 209–247.
- Lee J, Sommer F, Dye R (2019) The impact of corporate sustainability performance on information asymmetry: the role of institutional differences. *Rev Manag Sci* 11(2):471–517
- Li, X, & Li, Y., (2020). Female independent directors and financial irregularities in chinese listed firms: From the perspective of audit committee chairpersons, *Finance Research Letters*, 32: 101-120
- Lin, Z. J.; and M. ming (2009), “The Impact of Corporate Governance on Auditor Choice: Evidence from China”, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, pp. 44-59.
- Lawrence, Z. J. and M. Liu. (2009). the Impact of Corporate Governance on Auditor Choice: Evidence from China. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, Vol. 18, pp44-59.
- McNichols, M. 2002. Discussion of The quality of accruals and earnings : The role of accrual estimation errors . *The accounting review* 77, 61-69 .
- Miller , M. H., and F. Modigliani . 1966. Some estimates of the cost of capital to the electric utility industry . *American economic review* 56 (3) : 333-391.
- McDaniel, L., Martin, R.D., Maines, L.A., 2002. Evaluating financial reporting quality: the effects of financial expertise vs. financial literacy. *Acc. Rev.* 77 (s-1), 139–167
- Miko, N.U., Kamardin, H., 2015. Impact of audit committee and audit quality on preventing earnings management in the pre- and post- nigerian corporate governance code 2011. *Procedia Soc. Behav. Sci.* 172, 651–657
- Myers, J.N., Myers, L.A., Skinner, D.J., 2007. Earnings momentum and earnings management. *J. Acc. Auditing Finance* 22 (2), 249–284
- Naranjo-Gil, D., 2016. Role of management control systems in crafting realized strategies. *J. Bus. Econ. anag.* 17 (6), 865–881
- Nashwa, G., (2015), "The role of audit committees in the public sector ", *The CPA .3 Journal*, pp. 42-43.
- O'Brien, R.M., 2007. A caution regarding rules of thumb for variance inflation factors. *Qual. Quantity* 41 (5), 673–690.
- Pucheta-Martínez, M.C., Bel-Oms, I., Olcina-Sempere, G., 2019. Corporate governance, female directors and quality of financial information. *Business Ethics: A European Review* 25 (4), 363–385.
- Porter,R.(2008).Managerial control of voting rights: financing policies and the market for managerial control.*Journal of Financial Economics*,20(1&2),25e54.
- Peecher, M.E., 2002. Discussion of evaluating financial reporting quality: the effects of financial expertise vs. financial literacy. *Acc. Rev.* 77, 169–173
- Ramney ,J & Staniaret,L(2015). Ownership, capital structure and financing decision: Evidence from the UK , the birstish accounting Review ,1e16.
- Sun, N., Salama, A., Hussainey, K., Habbash, M., 2020. Corporate environmental disclosure, corporate governance and earnings management. *Manage. Audit. J.* 25 (7), 679–700.
- Slapnicar, S., Rejc Buhovac, A., 2014. Identifying temporal relationships within multidimensional performance measurement. *J. Bus. Econ. Manag.* 15 (5), 978–993.
- Stewart, J., Munro, L., 2007. The impact of audit committee existence and audit committee meeting frequency on the external audit: perceptions of australian auditors. *Int. J. Auditing* 11 (1), 51–69. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1099-1123.2007.00356.x>.
- Taipaleenmäki, J., Ikäheimo, S., 2013. *International Journal of Accounting Information Systems* On the convergence of management accounting and financial accounting –the role

of information technology in accounting change. *Int. J. Acc. Inf. Syst.* 14 (4), 321–348.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.accinf.2013.09.003>.

Walker p.l., Shenkir W.G., Barton T.L., (2003), ERM in practice, *The In Auditor*, VOL. 60-93.

Wang, Y., Yu, M., & Gao, S., (2022). Gender diversity and financial statement fraud, *J. Account. Public Policym*, 41: 120-138

Xie, B., Davidson, W.N., Dadalt, P.J., 2003. Earnings management and corporate governance: the role of the board and the audit committee. *J. Corporate Finance* 9 (3), 295–316.

Zalata, A.M., Tauringana, V., Tingbani, I., 2019. Audit committee financial expertise, gender, and earnings management: does gender of the financial expert matter? *International Review of Financial Analysis* 55, 170–183.

Zhu, J., Gao, S.S., 2011. Fraudulent financial reporting: Corporate behavior of Chinese listed companies. *Account. Asia* 11, 61–82.